

ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток суспільного розподілу праці супроводжується підвищенням рівня спеціалізації та кооперації виробництва. Сьогодні великі промислово-фінансові групи у своїх структурах нараховують сотні фірм, підприємств, установ, які функціонують в сфері виробництва, торгівлі, фінансів.

Можна з повною підставою сказати, що значна більшість видів і форм економічної небезпеки мають цілеспрямованість, породжуються соціальними чинниками, мають антропогенний характер і, в решті решт, проявляються в формі правопорушення. Кожний суб'єкт економічної діяльності може зазнати збитків з приводу руйнації факторів його виробництва, майна, обмеження діяльності і перерозподілу майна та доходів внаслідок шахрайств, пограбувань, вимагання, розбою, крадіжок, обмеження економічної діяльності, псування його іміджу і т.п.

Окрім цього, вони мають багато підрядників і субпідрядників. Все це породжує велику кількість взаємних економічних зобов'язань, що впливають з купівлі-продажі сировини, напівфабрикатів, комплектуючих, товарів і послуг, кредитних і лізингових операцій, оренди тощо. Ці економічні відносини набувають форм зобов'язального права.

Тому більшість правопорушників чи злочинців у сфері управління господарчою діяльністю з метою полегшення власної долі намагаються довести, що скоєне правопорушення або злочин не має умислу, злочинної недбалості і самовпевненості, а є наслідком недостатньої кваліфікації.

Попередній аналіз дає можливість визначити економічні правопорушення як форми виявлення небезпеки, які приносять збитки, руйнують стан і перешкоджають досягненню цілей розвитку суб'єкта економічної діяльності в межах існуючого правового поля.

Таким чином, є необхідність визначити категорії економічного правопорушення, економічного злочину та економічної провини.

Економічне правопорушення - це форма прояву економічної небезпеки, що є наслідком дій, які відхиляються за межі права і

обертаються економічними втратами для держави, юридичних та фізичних осіб.

В свою чергу в межах категорії економічного правопорушення варто уточнити поняття економічного злочину і провини (в законодавчих актах України немає визначення економічного злочину і провини).

В науковій літературі економічні правопорушення розглядаються як економічні злочини. В той же час у Кримінальному Кодексі і деяких наукових дослідженнях економічних злочинів відсутні дефініція цієї категорії.

Функціонування суб'єкта економічної діяльності, його конституційного права, дає змогу визначити сфери та особливості можливих економічних правопорушень з точки зору здійснення права на умови діяльності (власність); здійснення самої економічної діяльності і управління діяльністю. [1]

В умовах широкого розповсюдження прихованої економічної діяльності часто має місце протиправне підприємництво, коли економічна діяльність в обсязі за визначеними законом межами відбувається без реєстрації, без патенту, ліцензії і супроводжується спричиненням державі і суспільству фінансових, матеріальних та інших збитків і втрат.

Наступним злочином в економічній діяльності є фіктивне підприємництво, коли створюється фірма, підприємство, банк, інша комерційна організація без наміру здійснювати визначену в статуті підприємницьку чи банківську діяльність. Така законна з форми, але злочинна в сутності фальшива фірма створюється для легалізації доходів, які отримані незаконним шляхом, укриття доходів від оподаткування, отримання кредитів без наміру повернення, використання майна і доходів для здійснення інших економічних і кримінальних злочинів.

Значна кількість порушень зобов'язальних прав має місце у взаємних відносинах між юридичними особами. Передусім, це стосується зобов'язань з кредитних угод. У цих межах порушення права відбувається внаслідок отримання кредиту або пільгових умов кредиту шляхом надання кредитору невірних відомостей про господарчий стан, суспільний і правовий статус позичальника.

Нормальному функціонуванню економіки перешкоджає ухилення позичальників від сплати боргів з кредитів. Об'єктивна сторона цієї небезпеки полягає в тому, що обмежує можливості

кредитора здійснювати розрахунки з іншими партнерами. Цей вид небезпеки в Україні набрав масового характеру, можна вважати, що існує криза неплатежів. Ще однією складовою економічної небезпеки є ухилення, а також злісне ухилення позичальника від повернення кредиту, сплати належних відсотків кредитору, після судового рішення, яке підтверджує кредиторську заборгованість і зобов'язує погашення її з боку боржника. [3]

Для ефективного функціонування економіки необхідне створення умов щодо запобігання вчиненню правопорушень у цій сфері. Оскільки адміністративні правопорушення в сукупності становлять складний феномен, що розвивається під впливом багатьох чинників. Водночас, адміністративні правопорушення у сфері економіки – це серйозна деструктивна основа, а недооцінка їхньої небезпеки в нашому суспільстві, на жаль, стала вже традиційною. Саме тому важливе значення у цьому відіграє профілактична діяльність суб'єктів, покликаних запобігати вчиненню правопорушень у цій сфері.

Держава, в інтересах суспільства, визначає і забезпечує правові основи всіх економічних перетворень, захищає економічні інтереси виробників і споживачів, регулює грошовий обіг, формує і розвиває економічно і соціальне вигідні сфери. Вона створює і гарантує рівні умови господарювання, встановлює правила поведінки суб'єктів економічних відносин і забезпечує їх стабільність. Здійснення такого регулювання неможливе без використання примусових заходів, з поміж яких особливе місце займають заходи адміністративної відповідальності.

Значну економічну небезпеку складають злочини, що пов'язані з чужого оманю покупця, внаслідок підробки продукту або послуги, використання товарного знаку, фальсифікація якості товару або послуги, обмірювання і обважування покупців. Ця підгрупа правопорушень є найбільш розповсюдженою. Цим недобросовісним і злочинним методом збагачення широко користується малий і середній бізнес. Підробляються вироби харчової і лікєро-горілчаної промисловості, фармацевтичної, легкої та інших галузей економіки. Дуже привабливим для підробки з боку малого і середнього бізнесу є виготовлення електронних і механічних годинників, предметів мистецтва, комп'ютерів і програмного забезпечення комп'ютерів, видавничої продукції. Підробляються навіть концерти відомих артистів.

Важливою складовою економічних злочинів є виготовлення, підробка і збут фальшивих грошей і державних цінних паперів. Цей вид економічного злочину розхитує грошово-кредитну систему держави, перерозподіляє доходи і багатство країни і є дуже небезпечним з економічної точки зору. У всіх країнах світу він є одним з найтяжчих злочинів проти держави і тягне сувору відповідальність.

З розвитком системи «електронних грошей» значного розповсюдження набуває підробка, виготовлення і збут кредитних, карток, розрахункових карт та інших платіжних документів. Цей вид економічного злочину за змістом дорівнює виготовленню і підробці грошей і державних цінних паперів. Кредитна і або розрахункова картка у сфері товарно-грошового обігу виконує ті ж самі функції, що і звичайні гроші. За їх допомогою реалізуються такі функції грошей, як купівельній засіб, засіб платежу, засіб заощадження і засіб збереження вартості. Не випадково ці види платіжних і розрахункових документів називаються «електронними грошми». Вони включені до складу монетарної маси кожної країни як безготівкові гроші. Сутність їх від цього не змінюється і тому законодавець за підробку, виготовлення і збут повинен встановити таку ж саму відповідальність, як і за готівкові гроші. [3]

Економічна діяльність пов'язана з ухиленням від сплати податків, страхових внесків і неповерненням з-за кордону валютних коштів, митних платежів. Ухилення від сплати податків посягає на стабільність фінансової системи держави, суттєві втрати державному і місцевим бюджетам, сприяє формуванню тіньової і кримінальної економіки.

Теж саме стосується також і внесків до соціальних позабюджетних фондів. Ці внески в усіх формах призначені для пенсійного забезпечення, соціального страхування робітників відповідно до чинного законодавства. Порушення законодавства, що визначає порядок їх функціонування, має наслідком руйнацію системи соціального забезпечення і страхування. Як і ухилення від сплати податків, цей вид злочинів є ознакою формування і розвитку тіньової економіки, створення передумов для жебрацького стану пенсіонерів, інвалідів, дітей, безробітних та інших верств населення.

Однією суттєвою формою економічної небезпеки і злочину є доведення до банкрутства, фіктивне банкрутство і приховування стійкої фінансової неспроможності. Як відомо, під банкрутством

розуміється нездатність суб'єкта господарювання здійснювати платежі до бюджету і позабюджетних фондів, а також виконувати зобов'язання з повернення позичок кредиторам. Доведення до банкрутства створюється власником, менеджером в особистих інтересах або в інтересах третіх осіб, має намір завдати значних економічних втрат партнерам.

Під фіктивним банкрутством розуміється за відомо неправдива заява засновника, власника або посадової особи суб'єкта підприємництва про неплатоспроможність і фінансову неспроможність виконання вимог кредиторів і бюджету.

Література

1. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза: підручник / М. Т. Білуха – К.: Воля, 2004. – 656 с.
2. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза: навч. посібник / Понікаров В. Д., Попова С. М. –2-ге вид., доп. та перероб. – К.: Центр учб. літератури, 2008.– 272 с.
3. Проблеми і перспективи розвитку статистики, аудиту та економічного аналізу: монографія // В. А. Дерій, І. Д. Голяш, М. Т. Щирба, С. І. Саченко, І. В. Спільник, О. М. Загородна, Я. І. Костецький, В. З. Семанюк, В. М. Серединська, Р. В. Ціщик, Л. П. Матійчук, та інші. – Тернопіль: Крок, 2016. – 362 с.
4. Саченко С.І., Будник Л.А. Внутрішній контроль як засіб підвищення економічної безпеки бізнесу // Галицький економічний вісник. – 2011. – С. 191-194
5. Халіна В.Ю. Методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства/ В.Ю.Халіна //Економічна безпека і підприємництво. -випуск 1(53).-2014.-с.173-181